

SZLAKIEM DREWNIANYCH KOŚCIOŁÓW

Budownictwo drewniane popularne było w Polsce od wieków. Wobec dużej ilości lasów często stosowano drewno jako materiał budowlany. Niestety liczne pożary pochłaniały nieraz całe miasta wraz z ich zabudowaniami. Najwięcej budowli drewnianych, które przetrwały do dziś to budynki sakralne, które mają od lat swojego gospodarza, nie popadają w ruinę i są odpowiednio zadbane. Zdarzają się jednak przypadki, kiedy również i one ulegają zniszczeniu, najczęściej wskutek ludzkiej nieuwagi. Przykładem może być dość oryginalny kościół w Modliszewku, który w ciągu paru godzin zamienił się w popiół. Dziś w tym samym miejscu stoi świątynia murowana, która jest kopią dawnej, drewnianej budowli.

Jedną z największych sensacji ostatnich lat było przesunięcie daty wybudowania drewnianego kościoła w Tarnowie Pałuckim o kilka wieków. Dokonano tego z pomocą naukowców niemieckich, którzy udostępnili metodę badania drewna, pozwalającą dokładnie określić wiek ścięcia drzewa. Dzięki niej wiemy, że kościół powstał w XIV wieku (a nie jak sądzono dotychczas w wieku XVII).

Na terenie Wielkopolski znajdziemy również przykłady ciekawych założeń architektonicznych. Większość kościołów budowano na planie krzyża

łacińskiego, natomiast świątynie zbudowane na planie krzyża greckiego stanowią rzadkość. Taki kościół znajduje się w Buku. Interesujące bywa także położenie i otoczenie kościołów. Najczęściej stawiano je na wzniesieniach, chroniąc w ten sposób np. przed powodziami. Ciekawostką może być usytuowanie kościoła na dawnym grodzisku (np. w Sławnie). W niektórych miejscowościach spotkamy inne ciekawe założenie, kiedy to dwór właścicieli majątku jest położony na jednej osi z kościołem a łączy je aleja drzew (np. w Łomnicy).

Często w pobliżu świątyń znajdują się cmentarze. Na wielu z nich można spotkać grobowce kryjące szczątki rodzin fundatorów. Zdarzają się ciekawe figury np. „Ecce homo” (oto człowiek) w Buku. Są one także miejscem pochówku miejscowych patriotów: powstańców wielkopolskich czy żołnierzy z okresu I i II wojny światowej. Znajdziemy tu także tablice z nazwiskami mieszkańców okolicznych miejscowości – uczestników walk (np. w Rogalinie i Wierzenicy) czy wspólne mogiły polskich obywateli zamordowanych przez hitlerowców okresie II wojny światowej.

W otoczeniu drewnianych świątyń możemy podziwiać okazy wspaniałych drzew, np. lip. Chroniły one kościoły przed uderzeniami piorunów, a jednocześnie wykorzystywane były przez pszczoły z pasiek należących do proboszczów.

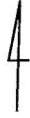
Rzadkością są kościoły drewniane, które służyły jako zbory ewangelickie, zamieniane później na kościoły katolickie. Przykładem może być kościół w Rejowcu, ufundowany przez Andrzeja Reja (wnuka Mikołaja z Nagłowic) – wyznawcę kalwinizmu. Zachowały się tutaj balkony, charakterystyczny element kościołów ewangelickich.

W kościołach drewnianych często spotykamy interesujące wyposażenie wewnątrz (stare obrazy, ołtarze, rzadziej kolekcje portretów trumiennych, na których uwieczniono właścicieli majątku, dobroczyńców kościoła). Niektóre z tych świątyń mają bogato zdobione ściany, ze scenami z biblii, co stanowi

przykład poznawania życia Chrystusa przez ludzi nie umiejących czytać. Najlepszym tego przykładem jest poewangelicki kościół w Kłępsku. Większość mieszkańców Kiepska wyemigrowała w XIX wieku do Australii. Ich potomkowie do dziś utrzymują kontakt z parafią swoich przodków i często ją odwiedzają wspomagając finansowo prowadzone w kościele remonty. Dzięki temu możemy podziwiać wspaniale zachowane malowidła ścienne. Innym przykładem malarstwa ściennego jest kościół w Słopanowie, gdzie pod chórem można obejrzyć polichromię o wymowie świeckiej. Przedstawia ona karczmarkę oszukującą podczas podawania piwa, której grzechy wypisane na wołowej skórze trzyma diabeł.

Wędrując po Wielkopolsce warto zainteresować się tymi wyjątkowo pięknymi budowlami, które są perełkami architektury i świadectwem historii naszego regionu.

SZLAKIEM DREWNIANYCH KOŚCIOŁÓW

TRASA I

Legenda:

- ⊙ – miasta
- – inne miejscowości na trasie

TRASA I

0 km – POZNAŃ

Z miasta wyjeżdżamy w kierunku północnym ulicą Gdyńską.

15 km – OWIŃSKA

Wieś na prawym brzegu Warty. W 1242 roku Przemysław I nadał ją cysterkom z Trzebnicy. Kościół i klasztor wzniosła kseni trzebnicka Gertruda, córka Henryka Brodatego i św. Jadwigi. Po rozbiórce rząd pruski skonfiskował klasztor i jego dobra urządzając w zabudowaniach klasztornych zakład dla osób psychicznie chorych. W listopadzie 1806 roku, podczas jednej z wycieczek urządzanych przez polską arystokrację odwiedził Owińska cesarz Francuzów, Napoleon. W czasie II wojny światowej Niemcy wymordowali ponad 1000 pacjentów zakładu psychiatrycznego w lasach koło Obornik. Obecnie w budynkach klasztornych mieści się zakład dla dzieci niewidomych. Kościół zaprojektowany przez znanego architekta, Pompeo Ferrariego w latach 1721-1728 to piękna budowla barokowa z ogromną kopułą. Świątynia czeka na gruntowny remont, na wewnętrznych ścianach widać pęknięcia. Warto podejść do dawnego kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja mijając po drodze dorodny, pomnikowy dąb. Po drugiej stronie drogi znajduje się zrujnowany pałac klasycystyczny zbudowany według projektu K. F. Schinkla dla niemieckiej rodziny von Treskow, który nie ma szczęścia do kolejnych użytkowników. Wiele lat temu wyprowadziła się stamtąd szkoła podstawowa, co doprowadziło do poważnej dewastacji. Udało się uratować dwie zabytkowe bramy wjazdowe do parku. W jednej z nich planuje się uruchomienie punktu informacyjnego. Było kilka propozycji odrestaurowania pałacu, lecz kolejni użytkownicy nie sprościli temu zadaniu. Park projektował ogrodnik Lenne (twórca ogrodu

w Poczdamie). Obecnie park wymaga gruntownej odnowy.

24 km – MUROWANA GOŚLINA

Miasto na skraju Puszczy Zielonka, przy drogach do Poznania, Wągrowca i Obornik oraz linii kolejowej Poznań – Wągrowiec, 9,7 tys. mieszkańców. Na rynku późnogotycki kościół pw. św. Jakuba z XV/XVI wieku, przedłużony w 1831 r., z prezbiterium z 1717 r. Południową część miasta stanowi osiedle mieszkaniowe „Zielone Wzgórza” z lat 80. XX wieku o interesującej architekturze.

30 km – DŁUGA GOŚLINA

Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny wzniesiony ok. 1600 roku, który od 1621 roku należał do benedyktynek poznańskich. W XVIII wieku był kilka razy powiększany i remontowany (wieża i zakrystia). Jest budowlą jednonawową z wieżą od frontu. Według miejscowej legendy z krypty pod kościołem miał prowadzić tunel do dawnych zabudowań używanych przez siostry (było to przejście dla bezpieczeństwa przed ewentualnym zagrożeniem ze strony wroga).

38 km – STUDZIENIEC

W tej niewielkiej miejscowości można zobaczyć typowy dwór polski z końca XVII wieku. Jest to barokowa budowla konstrukcji szkieletowej z dwoma alkierzami na narożnikach, kryty dachem łamanym, czterospadowym. Jego kopia znajduje się na terenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Lednogórze. Dwór otacza niewielki park, niestety zaniedbany. Obecnie dwór znajduje się w rękach prywatnych i jest w remoncie.

46 km – ROGOŹNO

Miasto w powiecie obornickim, położone nad rzeką Wełną i jeziorem Rogozińskim, 11,1 tys. mieszkańców. Wzmiankowane w 1248 r. jako gród kasztełański. Tutaj w 1296 roku został zamordowany przez Brandenburczyków król Polski, Przemysław II. W Rogoźnie warto obejrzeć późnogotycki, trzynawowy kościół parafialny pw. św. Wita z 1526 roku z mosiężną chrzcielnicą z połowy XV wieku. O historii miasta można się więcej dowiedzieć w Muzeum Regionalnym, mieszczącym się w budynku dawnego ratusza. Na prawym brzegu Wełny „Żydowska Góra” – dawny gród z VIII-IX wieku.

63 km – WĄGROWIEC

Miasto powiatowe, 25 tys. mieszkańców, położone nad rzekami Wełną, Nielbą i Strugą Gołaniecką oraz jeziorem Durowskim. Stolica Pałuk Zachodnich. Jako miasto wymieniane od 1381 r. Aż do 1796 r. własność cystersów, którzy mieli tutaj swoją siedzibę. Najcenniejszym zabytkiem miasta jest trójnawowy kościół farny św. Jakuba z XVI wieku. Przy nim pomnik urodzonego w Wągrowcu ks. Jakuba Wujka, autora pierwszego przekładu Biblii na język polski. Na zachód od kościoła farnego barokowy zespół dawnego opactwa cystersów. W kościele Wniebowzięcia NMP gotycka rzeźba MB z Dzieciątkiem z 1510 r.

Na wschód od centrum można zobaczyć skrzyżowanie rzek Wełny i Nielby – efekt sztucznego przekopu wykonanego przed 1830 r. Nieco dalej, przy szosie do Gniezna, na zalesionym wzgórzu, oryginalny kamienny grobowiec rotmistrza, Jana Łakińskiego z XIX wieku w kształcie piramidy.

66 km – TARNOWO PAŁUCKIE

Miejscowość należała do cystersów z Łekna, gdzie powstał pierwszy na ziemiach polskich klasztor cysterski (1153). Kościół i klasztor ufundowany został przez Zbiluta z rodu Pałuków. Sprowadził on cystersów z Altenbergu pod Kolonią. Do dziś niewyjaśniona jest przyczyna przeniesienia kościoła i klasztoru do Wągrowca. Po ostatniej renowacji drewnianego, wzniesionego przez cystersów kościoła, ustalono przy pomocy metody dendrochronologicznej czas jego budowy. Dziś można powiedzieć, że kościół pw. św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim jest datowany na lata 1373/1374, co czyni go najstarszą w Polsce świątynią drewnianą. W pobliżu znajdują się wykopaliska prowadzone na terenie najstarszego, cysterskiego zespołu klasztorowego w Polsce. Warto podjechać do Łekna, gdzie w dzisiejszej wsi widoczne jest jeszcze założenie miejskie. Jest tam wybrukowany rynek. W późnogotyckim kościele z XVI wieku znajduje się epitafium Józefa Zerboni di Sposetti (naczelnego prezesa Wielkiego Księstwa Poznańskiego w latach 1815-24, właściciela Łekna).

84 km – SKOKI

Miasto na północnym skraju Puszczy Zielonka, nad Małą Wełną i jeziorem Skockim, przy drodze i linii kolejowej z Poznania do Wągrowca, 3,6 tys. mieszkańców. W XVII wieku należało do rodziny Rejów, potomków ojca języka polskiego, Mikołaja Reja z Nagłowic. Szachulcowy kościół pw. św. Mikołaja z 1737 r. z dwiema niskimi wieżami i barokowym wyposażeniem wnętrza. W księgach parafialnych znajdziemy zapis mówiący o tym, że 26.09.1831 r. Adam Mickiewicz był ojcem chrzestnym Marii, córki Józefa i Konstancji Łubieńskich z Budziszewa. W północnej części miasta eklektyczny dwór z ok. 1870 r. otoczony niewielkim parkiem.

92 km – REJOWIEC

Niewielka wieś w gminie Skoki należąca niegdyś do Andrzeja Reja, wnuka Mikołaja z Nagłowic, który założył tu gminę kalwińską. Kościół drewniany z 1820 roku pw. Serca Pana Jezusa to dawny kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki, budowla salowa. Ciekawostkę stanowią portrety trumienne, które znajdują się na ścianach kruchty. Obok kościoła stoi dzwonnica z tego samego okresu.

102 km – KISZKOWO

Wieś gminna przy drodze z Murowanej Gośliny i Skoków do Gniezna. W XII wieku miejscowość była własnością biskupów gnieźnieńskich. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela został dobudowany w 1733 roku do murowanej kaplicy z XVII wieku wzniesionej z fundacji Łukasza Niemojewskiego. Jest budowlą jednonawową, z wieżą od frontu o barokowym wyposażeniu wnętrza z XVIII wieku.

112 km – SŁAWNO

Wieś w gminie Kiszkowo, wzmiankowana w XVIII wieku jako miasto. W centrum kościół św. Mikołaja z 1844 r. o cechach klasycystycznych. We wschodniej części wsi niewielki drewniany kościół pw. św. Rozalii, obecnie nazywany kaplicą cmentarną. Zbudowany w 1785 roku z fundacji ks. Józefa Sztolzman na wzniesieniu, stanowiącym dawne grodzisko stożkowane i odnowiony w 1930 roku. Jest to budowla jednonawową, z wieżą od frontu. Kościółek otacza cmentarz usytuowany na stokach wzniesienia. Można tu obejrzeć m.in. nagrobki powstańców wielkopolskich i pomnik ofiar z lat 1939-1945.

122 km – WĘGLEWO

Wieś w gminie Pobiedziska. Drewniany kościół pw. św. Katarzyny pochodzi z 1818 roku. Jest to bardzo skromna, jednonawowa budowla. We wnętrzu na belce tęczowej znajduje się gotycki krucyfiks z końca XIV wieku. Przy kościele rzeźba św. Wojciecha w łodzi oraz kamień pamiątkowy ustawiony tutaj z okazji 725-lecia wsi. W Węglewie urodził się Józef Kostrzewski (1885-1869) – profesor Uniwersytetu Poznańskiego, wybitny archeolog, który prowadził prace wykopaliskowe w Biskupinie. W ostatnich latach na domu rodzinnym profesora umieszczono pamiątkową tablicę.

127 km – POBIEDZISKA

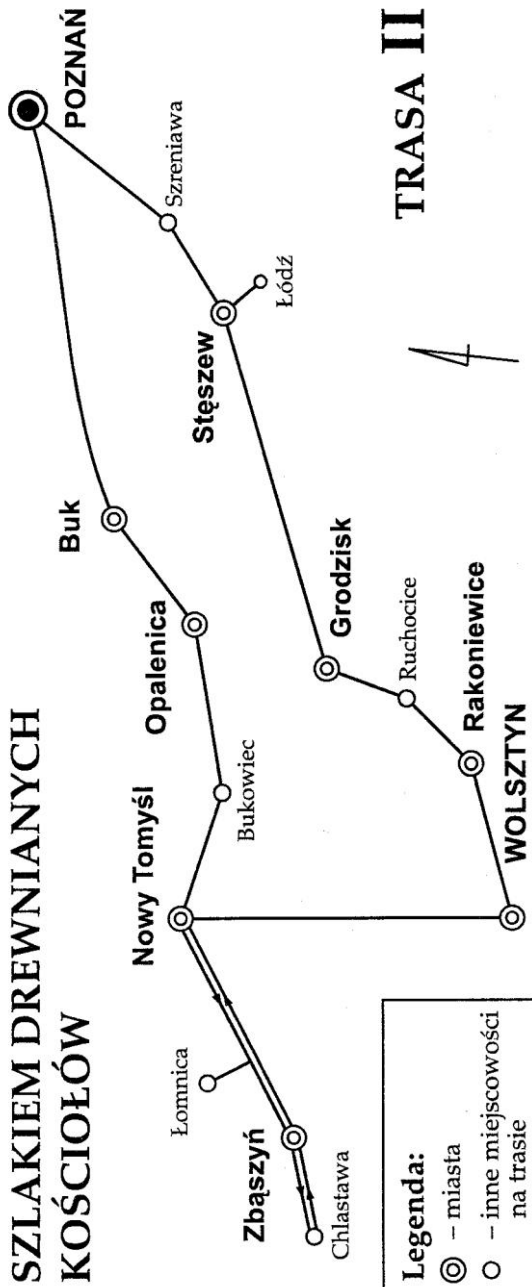
Miasto, 8 tys. mieszkańców, położone na Szlaku Piastowskim przy drodze nr 5 z Poznania do Gniezna, związane z postacią Kazimierza Odnowiciela. W 2007 roku obchodziło 750-lecie nadania praw miejskich. Z tej okazji odsłonięto pomnik poświęcony królowi. Wczesnogotycki kościół pw. św. Michała z przełomu XIII i XIV wieku odbudowany po pożarze podczas najazdu krzyżackiego w 1331 r. Na ścianach ponad 2 tys. kulistych wgłębień, tzw. dołków pokutnych, stanowiących pozostałość dawnej medycyny ludowej. W okolicznych lasach można zobaczyć tzw. horodyszczce – miejsce dawnego kultu pogańskiego. Odnalezione niedawno żydowskie macewy, które wykorzystane były jako schody i płyty umacniające brzegi niewielkiego strumienia, przeniesiono w pierwotne miejsce, na niewielki pagórek otoczonym parkanem. Nieopodal miasta ciekawy Skansen Miniatur – ekspozycja modeli zabytkowych budowli z terenu Szlaku Piastowskiego.

142 km – WIERZENICA

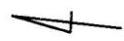
Wieś w gminie Swarzędz, na północ od szosy z Poznania do Gniezna. Kościół pw. św. Mikołaja biskupa zbudowany pod koniec XVI wieku, wielokrotnie powiększany i restaurowany w XVIII wieku. W tym czasie dobudowano do niego wieżę i kaplicę Cieszkowskich w stylu zakopiańskim (miejsce spoczynku członków tej rodziny). Wejście do kaplicy usytuowano w podłodze nawy głównej, natomiast na ścianie znajdują się metalowe drzwi imitujące wejście. Niedaleko stoi, obecnie zaniedbany, dwór Cieszkowskich. August Cieszkowski, wybitny filozof i społecznik, brał udział w organizacji kółek rolniczych i kursów edukacyjnych dla włościan. Był jednym ze współzałożycieli Szkoły Rolniczej w Luboniu, która jako uczelnia kształcąca młodych Polaków szybko została zamknięta przez rząd pruski. Przy kościele można zobaczyć pamiątkową tablicę poświęconą zwycięstwu Sobieskiego pod Wiedniem, w 1683 r. Takich tablic w Wielkopolsce było znacznie więcej. Ich pomysłodawcą był Władysław Niegolewski, patriota i społecznik a odlewane były w fabryce Hipolita Cegielskiego w Poznaniu. Na ścianie bocznej kruchty zobaczymy tablicę z nazwiskami parafian, poległych w I wojnie światowej, wojnie polsko-bolszewickiej, Powstaniu Wielkopolskim i w okresie II wojny światowej. Na skraju wsi znajduje się rzadko już spotykana stara karczma z początku XIX wieku, obecnie używana przez osobę prywatną.

157 km – POZNAŃ

SZLAKIEM DREWNIANYCH KOŚCIOŁÓW

TRASA II

Legenda:

- ⊙ - miasta
- - inne miejscowości na trasie

TRASA II

0 km – POZNAŃ

Z centrum wyjeżdżamy w kierunku zachodnim ulicą Bukowską.

32 km – BUK

Miasto, 6,4 tys. mieszkańców przy drodze do Nowego Tomysła i linii kolejowej do Berlina. Według legendy, podczas polowania na żubry, zmarł tu Mieszko I. Dawna siedziba kasztelanii. Buk uzyskał prawa miejskie przed 1296 r. a od XIV do XVIII wieku był własnością biskupów poznańskich. Do dziś stoi przy rynku pałac biskupi przebudowany na cele mieszkalne.

Kościół pw. św. Krzyża, wzniesiony w 1760 roku z fundacji Wiktora Raczyńskiego, wojewody poznańskiego. Zbudowany został na rzadko spotykanym rzucie krzyża greckiego. Część centralna wsparta jest na ośmiu kolumnach i zwieńczona kopułą z latarnią. Polichromia z XVIII wieku przedstawiająca sceny z życia św. Wojciecha została odnowiona wraz z kościołem w 1966 roku. Przy kościele jest cmentarz, na którym znajdują się mogiły powstańców z lat 1848 i 1918, grobowiec rodziny Niegolewskich, żołnierza napoleońskiego oraz kamienna figura Chrystusa „Ecce homo” z 1762 roku.

42 km – OPALENICA

Miasto, 9,2 tys. mieszkańców, przy drodze do Nowego Tomysła i linii kolejowej do Berlina, końcowa stacja kolejki wąskotorowej (aktualnie nieczynnej). Pierwsza wzmianka o Opalenicy pochodzi z 1396 r. Z miastem związany był słynny ród Opałińskich, choć jego siedziba nie zachowała się do cza-

sów współczesnych. Zniszczeniu uległy także zamki w Sierakowie i Radlinie.

56 km – BUKOWIEC

Jednonawowy kościół pw. św. Marcina, zbudowany został na planie krzyża w 1737 roku z fundacji Karola Opalińskiego, starosty śremskiego. W 1923 roku został powiększony przez dobudowanie transeptu.

64 km – NOWY TOMYŚL

Miasto powiatowe, 15,3 tys. mieszkańców, położone na południe od autostrady A-2, przy linii kolejowej z Poznania do Berlina. Założone w 1786 r. Układ urbanistyczny oparty o dwa rynki. Na uwagę zasługuje turystyczna trasa wiklinowa z największym na świecie koszem wiklinowym. W parku Muzeum Chmielu i Wikliny.

76 km – ŁOMNICA

Wieś w gminie Zbąszyń. Drewniany kościół św. Wawrzyńca, wzniesiony na planie krzyża, powstał w latach 1768-1770 z fundacji kasztelana, Edwarda Garczyńskiego. Pseudokopuła świątyni zwieńczona jest latarnią, nakrytą cebulastym hełmem. Rokokowe wyposażenie wnętrza pochodzi z 1770 roku. Przed kościołem stoją dwie figury św. Jana Nepomucena i Wincentego a Paulo z lat 1770-1780. Kościół usytuowany jest na linii z dworem o konstrukcji szkieletowej, wypełnionej gliną. Niestety dwór jest zniszczony, zamieszkałe są tylko oficyny. Miejscowość położona jest w lesie.

86 km – ZBĄSZYŃ

Miasto, 7,2 tys. mieszkańców, położone w zachodniej części powiatu nowotomyskiego. Dawny gród

kasztelański, wzmiankowany w 1231 r. W 1. połowie XV wieku ważny ośrodek husytyzmu w Wielkopolsce. Zachowały się tu fragmenty ciekawej budowli z XVI wieku tzw. palazzo in forteca otoczone pięknym parkiem z dobrze zachowaną aleją grabową. Barokowy kościół wzniesiony według projektu Karola Martina Frantaza pochodzi z lat 1757-1796.

93 km – CHLASTAWA

Niewielka wieś w gminie Zbąszynek, w województwie lubuskim. Interesujący, drewniany kościół Narodzenia NMP z 1637 roku z wysoką wieżą dawniej był zborem. Wyglądem przypomina świątynie podhalańskie. Wnętrze bogato zdobione, strop wspiera się na jednym słupie. Na stropie, ambonie i ołtarzu polichromia wykonana w 1651 roku.

101km – ZBĄSZYŃ

119 km – NOWY TOMYŚL

144 km – WOLSZTYN

Miasto powiatowe, 14 tys. mieszkańców, położone nad Dojcą i jeziorami W olsztyńskim i Berzyńskim. Jako miasto wzmiankowane od 1424 r. W XIX wieku mieszkał tutaj Robert Koch – bakteriolog, laureat Nagrody Nobla a w latach 30. XX wieku Marcin Rożek – rzeźbiarz. Na szczególną uwagę zasługuje jedyna w Europie czynna parowozownia.

156 km – RAKONIEWICE

Nieduże miasto, 2,8 tys. mieszkańców w powiecie grodziskim. W XIX wieku ważny ośrodek hodowli i handlu pijawkami. Na rynku zachowały się poje-

dyncze domy podcieniowe. Na jego skraju wznosi się szachulcowy kościół poewangelicki, w którym od 1974 r. mieści się Wielkopolskie Muzeum Pożarnictwa ze znaczącą kolekcją zbiorów.

162 km – RUCHOCICE

Niewielka wieś przy szosie z Poznania do Zielonej Góry. Drewniany kościół pw. św. Urszuli zbudowano w latach 1730-1737 z fundacji Kazimierza Kierskiego. Świątynia jednonawowa, kryta dachem gontowym z wieżyczką została gruntownie odnowiona w XIX wieku. Wewnątrz trzy późnobarokowe ołtarze z okresu budowy.

167 km- GRODZISK WLKP.

Miasto powiatowe, 13,7 tys. mieszkańców, położone przy szosie z Poznania do Zielonej Góry i linii kolejowej do Wolsztyna. Wzmiankowane po raz pierwszy w 1303 roku służyło w przeszłości z wyrobu piwa. Warto zobaczyć niewielki, drewniany kościół pw. Św. Ducha z 1663 roku. Podczas odnawiania w 1961 roku odkryto tu polichromię z 2. połowy XVIII wieku przedstawiającą koronację Matki Boskiej. Inne ciekawe obiekty to manierystyczny kościół farny pw. św. Jadwigi, barokowy kościół pobernardyński Najświętszego Imienia Jezus i Niepokalanego Poczęcia NMP. Na rynku ratusz i studzienka z drewnianą obudową z XIX wieku. W Muzeum Ziemi Grodziskiej do obejrzenia ciekawe zbiory historyczne i regionalne.

189 km – STĘSZEW

Miasto, 5 tys. mieszkańców, położone przy szosie z Poznania do Wrocławia i Zielonej Góry prawa miejskie uzyskało w 1370 r. z nadania Kazimierza Wielkiego. Warto zwiedzić Muzeum Regionalne ze zbiorami historycznymi i etnograficznymi.

193 km – ŁÓDŹ

Niewielka wieś na skraju Wielkopolskiego Parku Narodowego. W drewnianym kościele pw. św. Jadwigi z 2. połowy XIX wieku można zobaczyć m.in. barokowy ołtarz z 1670 r. i gotycki krucyfiks z początku XVI wieku.

204 km – SZRENIAWA

Wieś przy drodze z Poznania do Stęszewa. Znana z mieszczącego się tutaj Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego.

219 km – POZNAŃ

SZLAKIEM DREWNIANYCH KOŚCIOŁÓW

TRASA III

Legenda:

- ⊙ - miasta
- - inne miejscowości na trasie

TRASA III

0 km – POZNAŃ

25 km – ROGALINEK

Niewielka wieś nad Wartą. Drewniany, kryty gontem kościół pw. Michała Archanioła i Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych zbudowany został w latach 1700-1712 z fundacji sufragana poznańskiego, Hieronima Wierzbowskiego. Jest to skromna, jednonawowa budowla, położona blisko Warty. Przed wylewami rzeki chroni go usypany wał. Przed kościołem znajduje się gład wydobyty z Warty, na którym umieszczono tablicę z nazwiskami poległych i pomordowanych w okresie I i II wojny światowej. Tędy przebiega niezwykle piękna trasa piesza, prowadząca skrajem dąbrowy i łąk nadwarciańskich (szlak czerwony).

30 km – ROGALIN

Wieś nad Wartą, w gminie Mosina, siedziba rodu Raczyńskich. Jeden z najciekawszych w Wielkopolsce, późnobarokowo-klasycystyczny pałac - oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu jest otoczony parkiem krajobrazowym, w którym zobaczymy m.in. potężne dęby „Lech”, „Czech” i „Rus”. Na skraju wsi kościół św. Marcelina wzorowany na rzymskiej świątyni w Nimes, z kaplicą grobową Raczyńskich.

40 km – KÓRNIK

Miasto na wschodnim brzegu jeziora Kórnickiego, 6,2 tys. mieszkańców. W centrum gotycki kościół pw. Wszystkich Świętych z XV wieku, przebudowany po 1838 r. Zamek z ok. 1520 r., kilkakrotnie przebudowywany, w obecnym kształcie, w stylu neogotyku

angielskiego mieści muzeum wnętrz i zbiory słynnej Biblioteki Kórnickiej. Zamek otacza park – arboretum o powierzchni 33,5 ha, z najbogatszą w Polsce kolekcją drzew i krzewów (ok. 3000 gatunków i odmian). Nieopodal, w kierunku Brina położone są zabudowania dawnego folwarku Prowent, w którym urodziła się poetka i noblistka – Wisława Szymborska.

50 km – KOSZUTY

Wieś z typowym dworem szachulcowym z XVIII wieku, z czterema alkierzami w narożach. Od 1966 mieści się w tu Muzeum Ziemi Średzkiej. W otaczającym dwór parku krajobrazowym (o powierzchni 4,7 ha) z początku XIX wieku oficyna z 2. połowy XIX wieku. We wsi neobarokowy kościół pw. św. Katarzyny i Najświętszego Serca Jezusowego.

55 km – ŚRODA WLKP.

Miasto powiatowe, 22 tys. mieszkańców, położone nad Maskawą i jej dopływem, Średzką Strugą. Po raz pierwszy wzmiankowane w 1228 r. W XV wieku jedno z większych miast Wielkopolski. W miejscowej farze aż do rozbiorów obradował sejmik ziemi wielkopolskiej. Ciekawostką stanowi fakt, że dla bezpieczeństwa pisarz protokołował obrady sejmiku w kaplicy Gostomskich, za silną kratą. Późnogotycka kolegiata farna NMP Wniebowziętej z ok. 1423-1428, przebudowana w końcu XV i na początku XVI wieku. Wewnątrz m.in. późnogotycka belka tęczywa z krucyfiksem, gotycko-renesansowe stalle kanonickie z 1520 r. oraz renesansowa płyta nagrobna starosty, Ambrożego Pampowskiego. Nieopodal wieży ciśnień konny pomnik gen. Jana Henryka Dąbrowskiego. Stacja początkowa powiatowej kolejki wąskotorowej, która kursuje do Zaniemyśla.

81 km – ŚREM

Miasto powiatowe, 31 tys. mieszkańców, położone nad Wartą. Dawny gród obronny, potem duży ośrodek rzemieślniczy. Prawa miejskie uzyskało w 1253 roku. Z miastem związani byli wybitni Wielkopolanie, Heliodor Święcicki i ks. Piotr Wawrzyniak. Na rynku (obecnie pl. 20 Października) pomnik Józefa Wybickiego. Nieco na północ późnogotycki kościół farny NMP Wniebowziętej z przełomu XIV i XV wieku. W parku miejskim pomnik Dobosza – kopia zniszczonego przez hitlerowców dzieła Marcina Rożka z 1925 roku, wzniesionego ku czci powstańców wielkopolskich. Warto odwiedzić Muzeum Śremskie z ciekawymi zbiorami.

93 km – DOLSK

Jedno z najmniejszych miast Wielkopolski, 1,4 tys. mieszkańców. Kościół pw. Św. Ducha zbudowany w połowie XVI wieku na miejscu wcześniejszej kaplicy szpitalnej, ufundowanej w 1442 roku przez biskupa, Andrzeja z Bnina, remontowany i przekształcony w 1618 roku. Wieżę wraz z kruchtą i chórem muzycznym dobudowano w 1725 roku. Kolejne remonty i naprawy przeprowadzono w latach 1927, 1947 i 1972.

108 km – GOSTYŃ

Miasto powiatowe, 21 tys. mieszkańców, położone nad Kanią, wzmiankowane po raz pierwszy w 1275 r. W 1835 r. powołano tutaj do życia Kasyno Gostyńskie – pierwszą w Wielkopolsce organizację gospodarczą, kulturalną i oświatową, jednoczącą Polaków w walce z germanizacją. Przy rynku późnogotycki kościół pw. św. Małgorzaty z wysoką wieżą. Na wschód od centrum, na przedmieściu Głogówek, na Świętej Górze znajduje się niezwykle piękny, barokowy zespół klasztorny filipinów. Przy jego budowie brali udział Jerzy i Jan Catenazzi oraz

Pompeo Ferrari. Po uzgodnieniu można zwiedzać podziemne krypty.

116 km – DOMACHOWO

Niewielka wieś w gminie Krobia, ośrodek folkloru biskupiańskiego. Drewniany kościół pw. Michała Archanioła zbudowany został w 1568 roku z fundacji biskupa, Adama Konarskiego. Gruntownie wyremontowany i przebudowany w latach 1775, 1930 i 1968-1969. Jest to budowla dwunawowa, z kaplicą przy prezbiterium i wieżą od frontu. Wewnątrz m.in. rokokowy ołtarz główny z gotycką Pietą z ok. 1430 roku.

124 km – GOSTYŃ

Po 7 km w Kunowie skręcamy w lewo i jedziemy drogą nr 308.

139 km – LUBIŃ

Niewielka wieś w gminie Krzywiń, położona przy drodze z Gostynia do Kościana. Siedziba jednego z najstarszych klasztorów benedyktyńskich w Polsce. Barokowy kościół Narodzenia NMP, z partiami murów romańskich i gotyckich, wzniesiony został na planie krzyża. Przed kościołem najgrubszy w Wielkopolsce kasztanowiec. Na przeciwległym wzniesieniu romański kościółek św. Leonarda z początku XIII wieku.

146 km – KOPASZEWO

Mała wieś, znana z pobytu Adama Mickiewicza. Pałac klasycystyczny z 1800 r. z czterokolumnowym portykiem. Okoliczne tereny wchodzą w skład Agrokologicznego Parku Krajobrazowego im. Gen. D. Chłapowskiego.

149 km – TUREW

Wieś w gminie Kościan, dawna siedziba gen. Dezyderego Chłapowskiego. Barokowy pałac z XVIII wieku, przebudowany w latach 1820-1830 z neogotycką kaplicą NMP Niepokalanie Poczętej. Wokół ładny park krajobrazowy.

153 km – STARY GOŁĘBIN

Wieś w gminie Czempin. Drewniany kościół pw. Wniebowzięcia NPM (dawniej pw. św. Urszuli i Towarzyszek) zbudowany został w latach 1660-1670 a konsekrowany w 1677 r. Restaurowany i powiększony w latach 1870 oraz 1881. Przylegającą doń neorenesansową, murowaną kaplicę grobową wznosił właściciel wsi, Emil Szoldrski. Gruntowną renowację wnętrza przeprowadzono w latach 1972-1973. Wyposażenie barokowe (m.in. 3 ołtarze i belka tęczowa z grupą pasyjną z początku XVII wieku). Nieopodal kościoła park z ciekawymi okazami drzew i zespołem zabudowań folwarcznych. W centrum miejscowości drewniana rzeźba dudziarza z 1979 r.

161 km – CZEMPIŃ

Miasto, 5 tys. mieszkańców, położone nad Olszynką, przy linii kolejowej Poznań - Wrocław. W parku krajobrazowym znajduje się pięknie odrestaurowany pałac z lat 1698-1739 z ciekawymi wnętrzami.

182 km – MOSINA

Miasto, 12,5 tys. mieszkańców, położone nad kanałem Mosińskim., lewym dopływem Warty. Stara osada otrzymała prawa miejskie w 1302 roku. W okresie Wiosny Ludów Jakub Krotowski proklamował tu niepodległość Polski, ale już po paru

dniach, po przegranej bitwie pod Rogalinem „Rzeczpospolita Mosińska” upadła. Nieopodal rynku, w dawnej bóżnicy z ok. 1870 r. mieści się izba muzealna, natomiast nieco dalej pomnik słynnego „Eleganta z Mosiny”.

202 km – POZNAŃ

Tekst: Paweł Domachowski
Zdjęcia: Paweł Mordal
Projekt graficzny serii: J.B. Łojan
Wydawnictwo WBPICAK Poznań 2009